

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
JULIANE KOKOTT
föredraget den 25 februari 2016¹

Mål C-557/14

**Europeiska kommissionen
mot**

Republiken Portugal

”Fördragsbrott — Artikel 260 FEUF — Underlåtenhet att verkställa en dom från domstolen — Domen kommissionen/Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292) — Direktiv 91/271/EEG — Rening av avloppsvatten från tätbebyggelse — Ekonomiska påföljder — Föreläggande av löpande vite och ett schablonbelopp — Stegvis minskning av vitet”

I – Inledning

1. Bakgrunden till förevarande mål är en talan som Europeiska kommissionen har väckt mot Republiken Portugal på grundval av artikel 260 FEUF rörande ett påstått ofullständigt verkställande av domen kommissionen/Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292). I den domen fastslog domstolen att Republiken Portugal hade åsidosatt direktiv 91/271/EEG² (nedan kallat avloppsvattendirektivet), eftersom avloppsvatten från flera tätorter i Portugal hade släppts ut i strid med direktivbestämmelserna utan adekvat rening. Portugal har visserligen inte själv bestritt att domen ännu inte har verkställts i dess helhet på grund av de icke färdigställda anläggningarna i en tätort, men de båda parterna har helt olika uppfattningar om de ekonomiska påföljder som ska utdömas av den anledningen.

II – Tillämpliga bestämmelser

2. I avloppsvattendirektivet regleras enligt artikel 1 i nämnda direktiv bland annat hopsamling, rening och utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse och direktivet syftar till att skydda miljön från skadlig inverkan till följd av de nämnda utsläppen av avloppsvatten.

3. I artikel 3.1 i avloppsvattendirektivet föreskrivs att medlemsstaterna ska säkerställa att det för tätorter med mer än 15 000 personekvivalenter senast den 31 december 2000 finns ledningsnät för att ta hand om avloppsvatten från tätbebyggelse.

4. Enligt artikel 4.1 i avloppsvattendirektivet ska medlemsstaterna senast den 31 december 2000 säkerställa att avloppsvatten från tätbebyggelse med mer än 15 000 personekvivalenter som leds in i ledningsnät före utsläpp undergår ”sekundär rening eller motsvarande rening”, det vill säga en mer intensiv rening än i annat fall.

¹ — Originalspråk: tyska.

² — Rådets direktiv 91/271/EEG av den 21 maj 1991 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (EGT L 135, 1991, s. 40; svensk specialutgåva, område 15, volym 10, s. 93), i dess lydelse enligt kommissionens direktiv 98/15/EG av den 27 februari 1998 (EGT L 67, 1998, s. 29).

5. Enligt artikel 6.2 i avloppsvattendirektivet kan under vissa omständigheter undantag göras från artikel 4.1 om avloppsvatten släpps ut i områden som förklarats som mindre känsliga. I denna bestämmelse föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna får ställa mindre stränga krav på rening än vad som följer av artikel 4 i fråga om utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse som härrör från tätorter med mellan 10 000 och 150 000 [personequivivalenter] ... och som sker till kustvatten ... i sådana områden som avses i punkt 1,

- om utsläppen genomgår åtminstone sådan låggradig rening som avses i artikel 2.7 och de kontrollförfaranden tillämpas som fastställs i bilaga 1 D,
- om ingående studier visar att utsläppen inte kommer att ha miljöskadliga effekter.
- ...”

6. Enligt artikel 8.5 i avloppsvattendirektivet kan undantag beviljas för ännu större tätorter. Bestämmelsen har följande lydelse:

”Om det i undantagsfall kan visas att en mera långtgående rening inte medför fördelar för miljön, får utsläpp till mindre känsliga områden av avloppsvatten från tätorter med mer än 150 000 [personequivivalenter] ... genomgå samma rening som föreskrivs i artikel 6 för avloppsvatten från tätorter med mellan 10 000 och 150 000 [personequivivalenter] ....

För sådana undantagsfall skall medlemsstaterna i förväg lämna relevant dokumentation till kommissionen. Kommissionen skall granska ärendet och vidta lämpliga åtgärder enligt förfarandet i artikel 18.2.”

III – Bakgrunden till tvisten och förfarandet vid EU-domstolen

7. Den 7 maj 2009 slog domstolen genom domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) fast att Portugal har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt avloppsvattendirektivet genom att inte förse sju tätorter med ledningsnät i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 3 i nämnda direktiv och genom att inte säkerställa att avloppsvatten från 15 tätorter, däribland Matosinhos och Vila Real de Santo António med 287 000 respektive 116 500 personequivivalenter, före utsläpp undergår sekundär rening eller motsvarande rening i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 4 i nämnda direktiv.

8. I en skrivelse av den 18 juni 2009 begärde kommissionen att Portugal skulle yttra sig om följandet av domen. Den 21 februari 2014, efter upprepad skriftväxling, anmodade kommissionen den portugisiska regeringen, enligt artikel 260.2 FEUF, formellt att yttra sig och fastställde en frist på två månader för att följa domen. Då det enligt kommissionens uppfattning av svaret framgick att Portugal ännu inte hade verkställt domen fullständigt väckte den talan vid domstolen den 4 december 2014.

9. Kommissionen har yrkat att domstolen ska

- fastställa att Republiken Portugal har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 260.1 FEUF genom att inte vidta nödvändiga åtgärder för att följa domen av den 7 maj 2009 i mål C-530/07, kommissionen/Republiken Portugal,
- förelägga Republiken Portugal att betala vite med 20 196 euro per dag, för varje dag som nödvändiga åtgärder inte vidtas för att följa domen i mål C-530/07, från den dag då domen i förevarande mål meddelas till den dag då domen i mål C-530/07 har följts,

- förplikta Republiken Portugal att betala ett schablonbelopp på 2 244 euro per dag, räknat från den dag då domen i mål C-530/07 meddelades till den dag då domen i förevarande mål meddelas, eller till den dag då domen i mål C-530/07 har följts, om denna dag infaller tidigare, och
  - förplikta Republiken Portugal att ersätta rättegångskostnaderna.
10. Republiken Portugal yrkar att domstolen ska
- ogilla talan i den del den bestrids, och
  - förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.
11. Parterna har utvecklat sin talan skriftligen samt muntligt vid förhandlingen den 21 januari 2016.

IV – Rättslig bedömning

A – Fördragsbrott

12. Om domstolen genom dom slår fast att en medlemsstat har underlåtit att uppfylla en unionsrättslig skyldighet åligger det den medlemsstaten, enligt artikel 260.1 FEUF, att vidta nödvändiga åtgärder för att följa denna dom. Om kommissionen anser att den berörda medlemsstaten inte har vidtagit alla de åtgärder som krävs, får kommissionen enligt artikel 260.2 FEUF, efter att ha gett staten tillfälle att framföra sina synpunkter, väcka talan vid domstolen.

13. Kommissionen inledde förevarande fördragsbrottsförfarande på denna grund. Det ska följaktligen, för att fastställa om Portugal har vidtagit alla åtgärder som krävs för att följa domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292), prövas om det för ovannämnda tätorter finns ledningsnät för att ta hand om avloppsvatten från tätbebyggelse i enlighet med artikel 3 i avloppsvattendirektivet eller om avloppsvatten från tätbebyggelse som härrör från dessa tätorter undergår sekundär rening eller motsvarande rening i enlighet med artikel 4.

14. Referenstidpunkten för att bedöma huruvida det föreligger ett fördragsbrott enligt artikel 260.2 FEUF är utgången av den frist som har angetts i den, med stöd av samma bestämmelse, avgivna formella underrättelsen.³

15. Kommissionens begäran till den portugisiska regeringen är daterad den 21 februari 2014 och i denna fastställdes en frist på två månader. Referenstidpunkten för att bedöma huruvida det föreligger ett fördragsbrott är följaktligen den 21 april 2014.

16. I denna skrivelse kritiserade kommissionen enbart att avloppsvatten från tätbebyggelse som härrör från tätorterna Vila Real de Santo António och Matosinhos fortfarande inte uppfyller kraven i artikel 4 i avloppsvattendirektivet på att det ska undergå sekundär rening eller motsvarande rening.

17. I sitt svar av den 23 april 2014 bekräftade företrädarna för Portugal att de arbeten som var nödvändiga i tätorten Vila Real de Santo António ännu inte hade avslutats och att arbetena i tätorten Matosinhos ännu inte hade påbörjats.

3 — Dom kommissionen/Spanien (C-610/10, EU:C:2012:781, punkt 67), dom kommissionen/Republiken Tjeckien (C-241/11, EU:C:2013:423, punkt 23), dom kommissionen/Grekland (C-533/11, EU:C:2013:659, punkt 32), dom kommissionen/Grekland (C-378/13, EU:C:2014:2405, punkt 27) och dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 29).

18. Portugal hade vid referenstidpunkten, den 21 april 2014, följaktligen inte vidtagit alla åtgärder som krävs för att rena avloppsvatten från tätbebyggelse som härrör från de båda ovannämnda tätorterna i enlighet med bestämmelserna i artikel 4 i avloppsvattendirektivet.

19. Republiken Portugal har därför underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 260.1 FEUF genom att fram till den 21 april 2014 inte vidta alla nödvändiga åtgärder för att följa domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292).

B – Ekonomiska påföljder

20. Genom förfarandet enligt artikel 260.2 FEUF ska den medlemsstat som underlåtit att uppfylla sina skyldigheter föranledas att verkställa den ursprungliga domen om fördragsbrott. Förfarandet syftar således till att säkerställa en effektiv tillämpning av unionsrätten. De åtgärder som föreskrivs i ovannämnda bestämmelse, det vill säga löpande vite och schablonbeloppet, har båda samma syfte.⁴

21. I varje mål ankommer det på domstolen att, med beaktande av omständigheterna i varje enskilt fall som den har att avgöra och med hänsyn till den grad av påtryckning och avskräckande effekt som anses nödvändig, förelägga de ekonomiska sanktioner som är lämpliga i syfte att säkerställa att den dom varigenom ett fördragsbrott har fastställts följs snarast möjligt och att förhindra att liknande överträdelser av unionsrätten upprepas.⁵

22. I detta avseende kan kommissionens förslag inte binda domstolen, utan utgör endast en lämplig referenspunkt. Sådana riktlinjer som de i kommissionens meddelanden är inte bindande för domstolen men bidrar till att säkerställa insyn, förutsebarhet och rättssäkerhet vad gäller kommissionens handlande.⁶

1. Löpande vite

23. Ett föreläggande av vite enligt artikel 260.2 FEUF är i princip endast motiverat såvida det fördragsbrott fortgår som består i att en tidigare dom från domstolen inte har följts.⁷

24. Enbart den omständigheten att Portugal, när den av kommissionen fastställda fristen löpte ut, inte fullständigt hade följt domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) motiverar inte något vite. Tvärtom ska det därutöver prövas huruvida domen kräver ett ytterligare genomförande vid tidpunkten för avgörandet i målet.

25. För att kunna avgöra huruvida vite ska åläggas ska det inledningsvis prövas i vilken omfattning överträdelserna fortfarande pågår (se i detta avseende punkt a). I anslutning ska vitets grundbelopp bestämmas (se i detta avseende punkt b), och det ska prövas huruvida vitet ska åläggas som ett absolut belopp eller ska minskas proportionerligt i förhållande till genomförandet (se i detta avseende punkt c).

4 — Dom kommissionen/Grekland (C-369/07, EU:C:2009:428, punkt 140) och dom kommissionen/Italien (C-367/14, EU:C:2015:611, punkt 85).

5 — Dom kommissionen/Italien (C-496/09, EU:C:2011:740, punkt 36), dom kommissionen/Spanien (C-184/11 EU:C:2014:316, punkt 58), dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407, punkt 86) och dom kommissionen/Italien (C-367/14, EU:C:2015:611, punkt 86).

6 — Dom kommissionen/Portugal (C-70/06, EU:C:2008:3, punkt 34), dom kommissionen/Grekland (C-369/07, EU:C:2009:428, punkt 112), dom kommissionen/Italien (C-496/09, EU:C:2011:740, punkt 37), dom kommissionen/Belgien (C-533/11, EU:C:2013:659, punkt 64) och dom kommissionen/Italien (C-367/14, EU:C:2015:611, punkt 87).

7 — Dom kommissionen/Grekland (C-369/07, EU:C:2009:428, punkt 59), dom kommissionen/Italien (C-496/09, EU:C:2011:740, punkt 42), dom kommissionen/Luxemburg (C-576/11, EU:C:2013:773, punkt 43), dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407, punkt 87) och dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 47).

a) Frågan huruvida det fortsatt föreligger en överträdelse

i) Tätorten Vila Real de Santo António

26. Portugal anförde i sin duplik att den del av de nödvändiga arbetena som återstod i april 2015 för att säkerställa att avloppsvatten från tätorten Vila Real de Santo António undergår sekundär rening hade avslutats. Domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) har således genomförts i sin helhet med avseende på den tätorten.⁸

27. Vid den muntliga förhandlingen företrädde kommissionen emellertid ståndpunkten att en medlemsstat har genomfört artikel 4 i avloppsvattendirektivet först när det av en regelbunden provtagning på det renade avloppsvattnet innan det släpps ut i recipienten under en period om ett år framgår att den sekundära reningen uppfyller kravet i direktivet. I förevarande fall har det inte skett någon provtagning.

28. Kommissionen stöder sig här på bilaga 1 D punkt 3 i avloppsvattendirektivet, enligt vilken ett visst antal regelbundna prover, som fastställs utifrån anläggningens storlek, ska tas. Enligt artikel 15 första strecksatsen ska det därmed kontrolleras att kraven i bilaga 1 B har iakttagits, det vill säga att reningen av avloppsvattnet verkligen är effektiv.

29. Av avloppsvattendirektivet framgår emellertid inte att det för att genomföra artikel 4 med avseende på en viss avloppsreningsanläggning över huvud taget krävs att prover tas. Däremot föreligger en skyldighet att ta regelbundna prover oberoende av och vid sidan om skyldigheten att genomföra en effektiv sekundär rening.

30. De domar som har avkunnats på detta område ska således tolkas så, att provtagningar utgör lämplig *bevisning* för att en avloppsreningsanläggning uppfyller kraven i avloppsvattendirektivet.⁹ Därutöver kan domen kommissionen/Italien tolkas på så sätt att det krävs att ett visst antal prover har tagits för bevisningen.¹⁰ I domen kommissionen/Grekland påpekade domstolen emellertid enbart att avsaknaden av regelbundna prover under en period om tre månader mellan färdigställandet av en avloppsreningsanläggning och den muntliga förhandlingen innebär att det inte är möjligt att kontrollera om reningen av avloppsvattnet är effektiv.¹¹ I den senaste domen kommissionen/Portugal slog den uttryckligen fast att redan ett enda prov räcker för att visa att artikel 4 har iakttagits.¹²

31. Kommissionen kan vederlägga ett sådant bevis. För detta ändamål krävs framför allt ytterligare prover som inte uppfyller kraven i avloppsvattendirektivet, eller avsaknaden av regelbundna prover efter en första provtagning som gett positivt resultat. Den kan även visa att provet tagits under sådana omständigheter som inte är representativa för föroreningar i avloppsvatten.

32. I förevarande fall har Portugal, utan att på denna punkt motsägas, gjort gällande att de prover som togs för perioden fram till november 2015 och av vilka effektiviteten av den sekundära reningen framgår, har överlämnats till kommissionen.

33. Detta argument har inte vederlagts av kommissionen. Kommissionen har huvudsakligen hävdad att endast en provtagning som sträcker sig under en period om ett år räcker, eftersom enbart den perioden är tillräckligt representativ.

8 — Punkterna 18 och 22 i dupliken.

9 — Dom kommissionen/Italien (C-565/10, EU:C:2012:476, punkterna 37 och 38), dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 48) och dom kommissionen/Portugal (C-398/14, EU:C:2016:61, punkt 39).

10 — Dom kommissionen/Italien (C-565/10, EU:C:2012:476, punkt 38).

11 — Dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 48).

12 — Dom kommissionen/Portugal (C-398/14, EU:C:2016:61, punkt 39).

34. Det är emellertid svårt att förstå varför prover som tagits under perioden april–november på en sådan ort som Algarve inte skulle vara representativa. Såsom kommissionen själv anfört kan de största föroreningarna i avloppsvatten förväntas där under turistsäsongen. Turistsäsongen omfattas emellertid av provperioden.

35. Det kan därför antas att situationen i tätorten Vila Real de Santo António numera är förenlig med direktivet. Följaktligen krävs inte längre något vite.

ii) Tätorten Matosinhos

36. Enligt uppgifter från Portugal har de anläggningar i tätorten Matosinhos som är nödvändiga för en sekundär rening av avloppsvatten från tätbebyggelse ännu inte upprättats på grund av finansieringsproblem.¹³ Portugal har i dupliken anfört att förutsättningarna för att upprätta anläggningen numera är uppfyllda.¹⁴ Portugal ingav i detta sammanhang en tidsplan för byggarbetena som i enlighet därmed skulle påbörjas under första halvåret 2016. Enligt planeringen ska hela anläggningen kunna tas i drift under andra halvåret 2019.¹⁵

37. Av Portugals argumentation framgår således att domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) ännu inte hade verkställts fullt ut vid tidpunkten för den muntliga förhandlingen. Under dessa omständigheter utgör ett föreläggande för Portugal att betala löpande vite ett lämpligt ekonomiskt medel för att få det fastslagna fördragsbrottet att upphöra och säkerställa att domen följs i sin helhet.¹⁶

b) Grundbeloppet för vitet

38. Domstolen ska fastställa vitet så, att det dels är anpassat efter omständigheterna, dels står i proportion till det fastställda fördragsbrottet och den berörda medlemsstatens betalningsförmåga.¹⁷

39. Vid domstolens bedömning är de grundkriterier som ska beaktas för att säkerställa det löpande vitets karaktär av tvångsmedel, i syfte att uppnå en enhetlig och effektiv tillämpning av unionsrätten, i princip, överträdelsens varaktighet, dess svårighetsgrad och den berörda medlemsstatens betalningsförmåga. Vid tillämpningen av dessa kriterier ska särskilt de konsekvenser som underlåtenheten att följa domen får för enskilda och allmänna intressen samt hur brådskande det är att få den berörda medlemsstaten att uppfylla sina skyldigheter beaktas.¹⁸

13 — Se skrivelsen från de portugisiska myndigheterna av den 23 april 2014, varmed påminnelseskrivelsen från kommissionen av den 21 februari 2014 besvarades (bilaga A 11 till ansökan).

14 — Punkt 31 i dupliken.

15 — Punkt 32 och bilaga D 2 till dupliken.

16 — Dom kommissionen/Italien (C-496/09, EU:C:2011:740, punkt 45), dom kommissionen/Spanien (C-610/10, EU:C:2012:781, punkt 114), dom kommissionen/Belgien (C-533/11, EU:C:2013:659, punkt 66), dom kommissionen/Luxemburg (C-576/11, EU:C:2013:773, punkt 45), dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407, punkt 94) och dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 49).

17 — Dom kommissionen/Belgien (C-533/11, EU:C:2013:659, punkt 68), dom kommissionen/Luxemburg (C-576/11, EU:C:2013:773, punkt 46), dom kommissionen/Grekland (C-378/13, EU:C:2014:2405, punkt 52), dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407, punkt 95) och dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 52).

18 — Dom kommissionen/Grekland (C-369/07, EU:C:2009:428, punkterna 114 och 115), dom kommissionen/Italien (C-496/09, EU:C:2011:740, punkterna 56 och 57), dom kommissionen/Spanien (C-610/10, EU:C:2012:781, punkterna 118 och 119), dom kommissionen/Belgien (C-533/11, EU:C:2013:659, punkt 69), dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407, punkt 97) och dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 54).

40. Kommissionen har yrkat att Republiken Portugal ska förpliktas att, fram till dess att domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) har följts i sin helhet, betala ett dagligt vite som ska beräknas på följande sätt. Det för samtliga medlemsstater identiska grundbeloppet för vitet – vilket uppgår till 660 euro per dag multiplicerat med en koefficient för svårhetsgrad på 3 (på en skala från 1–20) – ska multipliceras med en koefficient för varaktighet, vilken i förevarande fall uppgår till 3 (på en skala från 1–3), och en faktor "n" motsvarande Portugals betalningsförmåga, nämligen 3,40. Det belopp som uppnås härigenom uppgår till 20 196,00 euro per dag.

41. När domstolen utdömer ekonomiska påföljder anger den visserligen inte enskilda koefficienter, men det rör sig om en ändamålsenlig metod för att ge möjlighet att förstå beräkningen av sanktioner. Kommissionens förslag kommer därför i det följande att behandlas närmare.

i) Portugals betalningsförmåga

42. Av domstolens rättspraxis framgår att det vid beräkningen av vitesbeloppet ska tas hänsyn till den senaste utvecklingen av medlemsstatens BNP vid den tidpunkt då domstolen prövar de faktiska omständigheterna.¹⁹ Av det skälet ska de uppdaterade uppgifter som kommissionen offentliggjort i sitt meddelande av den 5 augusti 2015²⁰ användas. Följaktligen ska en faktor "n" på 3,35 för Portugals betalningsförmåga beaktas. Däremot ska det enhetliga grundbeloppet numera fastställas till 670 euro.

ii) Överträdelsens varaktighet

43. Fördragsbrottets varaktighet ska bedömas utifrån den tidpunkt då domstolen bedömer de faktiska omständigheterna. Den tidpunkt då kommissionen väckte talan vid domstolen är däremot inte avgörande.²¹

44. Med hänsyn till den tid som förflutit efter det att domen i målet kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) meddelades, nämligen nästan sju år, anser kommissionen att den högsta koefficienten för överträdelsens varaktighet på 3 ska tillämpas.

45. För detta talar den omständigheten att det trots att det i artikel 260.1 FEUF inte anges någon tidsfrist inom vilken en dom ska verkställas, enligt fast rättspraxis krävs att åtgärder för att följa en dom vidtas omedelbart och slutförs snarast möjligt.²²

46. Domstolen har med ett liknande resonemang i två domar som likaså meddelades i samband med brister när det gäller genomförandet av avloppsvattendirektivet slagit fast att en tid på nästan åtta år är en "ansenlig"²³ tid och att en tid på ungefär nio år är "orimligt lång".²⁴ Domstolen gjorde den bedömningen trots att den samtidigt medgav att de arbeten som skulle utföras krävde en betydande tidsperiod om flera år och att den ursprungliga domen måste anses ha genomförts nästan fullständigt.²⁵ I ett annat mål avseende ovannämnda direktiv fann domstolen att fem år är "mer än tillräckligt med tid" att fullt ut efterkomma denna dom.²⁶

19 — Dom kommissionen/Irland (C-279/11 EU:C:2012:834, punkt 78), dom kommissionen/Grekland (C-378/13, EU:C:2014:2405, punkt 58), dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407, punkt 104) och dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 60).

20 — C(2015) 5511 slutlig.

21 — Dom kommissionen/Portugal (C-70/06, EU:C:2008:3, punkt 45), dom kommissionen/Spanien (C-610/10, EU:C:2012:781, punkt 120), dom kommissionen/Grekland (C-378/13, EU:C:2014:2405, punkt 57) och dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407, punkt 102).

22 — Dom kommissionen/Spanien (C-278/01, EU:C:2003:635, punkt 27), dom kommissionen/Irland (C-374/11, EU:C:2012:827, punkt 21), dom kommissionen/Portugal (C-76/13, EU:C:2014:2029, punkt 57) och dom kommissionen/Italien (C-367/14, EU:C:2015:611, punkt 95).

23 — Dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 59).

24 — Dom kommissionen/Belgien (C-533/11, EU:C:2013:659, punkt 54).

25 — Dom kommissionen/Belgien (C-533/11, EU:C:2013:659, punkt 54).

26 — Dom kommissionen/Luxemburg (C-576/11, EU:C:2013:773, punkt 52).

47. Även de avgöranden som domstolen har meddelat på senare tid på andra områden överensstämmer med detta. I domstolens nyare rättspraxis avseende genomförandet av direktiv rörande avfallshantering har domstolen slagit fast att en tid på sju år är en "ansenlig tid".²⁷ Domstolen har i samband med återkrav av statligt stöd som strider mot unionsrätten slagit fast att till och med en tid på 3 år redan är en betydande tidsperiod.²⁸

48. Mot bakgrund av detta övertygar inte Portugals argumentation att det enbart vore lämpligt att tillämpa koefficienten för varaktighet på 3 om det fortfarande låg medlemsstaten att efterkomma domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) fullt ut och att koefficienten följaktligen med hänsyn till att graden av genomförande av domen uppgår till mer än 90 procent inte bör vara högre än 1.²⁹

49. Kommissionen har nämligen med rätta påpekat att Portugal här har förväxlat faktorn avseende överträdelsens varaktighet med faktorn avseende överträdelsens allvar.³⁰ Den grad i vilken den ursprungliga domen genomförts ska beaktas i samband med bedömningen av överträdelsens allvar.

50. Sammanfattningsvis förefaller koefficienten för varaktighet på 3 därför lämplig.

iii) Överträdelsens allvar

51. Slutligen ska överträdelsens allvar bedömas. I denna fråga skiljer sig de båda parternas uppfattningar avsevärt från varandra.

52. Kommissionen har anfört två centrala argument till stöd för sitt förslag att fastställa koefficienten för svårighetsgrad till 3 av 20.

53. Den har för det första hänvisat till betydelsen av de unionsrättsliga bestämmelser som Portugal har åsidosatt. Av bestämmelserna i avloppsvattendirektivet framgår att utsläpp i recipienter av avloppsvatten från tätbebyggelse som inte renats ger upphov till föroreningar som i nämnvärd omfattning påverkar kvaliteten på de vatten i vilka utsläppen sker och på de ekosystem som är kopplade till dessa. Hopsamling och rening av allt avloppsvatten från tätbebyggelse som härrör från tätorter med mer än 15 000 personekvivalenter är således av avgörande betydelse för kvaliteten på de vatten i vilka utsläppen sker, ekosystemen och även för korrekt och fullständig tillämpning av andra direktiv.³¹

54. Kommissionen har för det andra hänvisat till följderna av överträdelsen såväl för allmänna som för enskilda intressen. Miljöskydd och skydd för människors hälsa är av allmänintresse. Ett ofullständigt genomförande av domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) utgör således en stor risk för ovannämnda skydd. Medborgarnas begränsade möjlighet att använda rent vatten och därmed att utöva fritidsaktiviteter kan dessutom påverka turistsektorn.³²

55. För kommissionens uppfattning talar – såsom domstolen redan framhållit – att underlåtenheten att uppfylla skyldigheten enligt artikel 4 i avloppsvattendirektivet, nämligen att avloppsvatten från tätbebyggelse ska undergå sekundär rening, just på grund av denna skyldighets natur, innebär en direkt risk för att människors hälsa sätts i fara och att miljön skadas. Det ska i princip redan av den anledningen anses särskilt allvarligt.³³

27 — Dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407, punkt 103).

28 — Dom kommissionen/Italien (C-367/14, EU:C:2015:611, punkt 98).

29 — Punkt 73 i svaromålet och punkt 59 i dupliken.

30 — Punkt 46 i repliken.

31 — Punkterna 25–32 i ansökan.

32 — Punkterna 35–37 i ansökan.

33 — Dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 55).

56. Domstolen har i detta avseende redan slagit fast att fördragsbrottet är av särskilt allvarlig art när underlåtelsen att följa en dom från domstolen kan skada miljön, vars skydd ingår som ett av målen med unionens politik, såsom framgår av artikel 191 FEUF.³⁴

57. Portugal har emellertid starkt ifrågasatt kommissionens argumentation med avseende på tätorten Matosinhos. Portugal har hänvisat till den omständigheten att avloppsvattnet från den tätorten redan i dag undergår en låggradig rening och att kvaliteten på de vatten i vilka utsläppen sker och därtill kopplade ekosystem inte är klandervärd.³⁵ Portugal har därutöver avfärdat de av kommissionen anförda följderna för de boendes hälsa.³⁶ Med beaktande av att domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) nästan har genomförts fullt ut kan koefficienten för svårighetsgrad inte fastställas till en högre faktor än 1.³⁷

58. Portugal har i detta sammanhang anfört två argument. För det första uppfyller tätorten Matosinhos de villkor som föreskrivs i avloppsvattendirektivet, enligt vilka en sekundär rening av avloppsvatten från tätbebyggelse inte behöver genomföras. För det andra är kvaliteten på vattendragen i Matosinhos utmärkt och det finns ingen grund för kommissionens farhågor vad gäller följderna för miljön och folkhälsan.

– Kravet gällande sekundär rening

59. Portugal har med avseende på den första punkten anfört att avloppsvatten från tätorten Matosinhos, som har undergått en låggradig rening, inte släpps ut i sjöar eller floder, utan i ytterst rörliga hav med hög salthalt. Under dessa omständigheter är villkoren i artikel 8.5 i avloppsvattendirektivet, enligt vilken mildare regler kan tillämpas, uppfyllda.³⁸ Kommissionen har själv i rådets protokoll som gäller antagandet av avloppsvattendirektivet anfört att bestämmelsen är tillämplig på Portugal.³⁹

60. Argumentet övertygar emellertid inte redan av det skälet att det för att tillämpa artikel 8.5 i avloppsvattendirektivet enligt denna bestämmelse krävs att ett visst förfarande iakttas. Den berörda medlemsstaten måste inge de handlingar som krävs till kommissionen som därefter fattar beslut på grundval av dessa. Såsom kommissionen emellertid oemotsagd har hävdade begärde visserligen Portugal själv, år 1999, att den ifrågasatta bestämmelsen skulle tillämpas på tätorten Matosinhos, men återkallade senare sin ansökan.⁴⁰

61. Mot bakgrund av de särskilda förhållanden som råder i Matosinhos, på grund av vilka en tillämpning av artikel 8.5 i avloppsvattendirektivet inte redan på förhand kan uteslutas, kan det förväntas att miljön kommer att påverkas i mindre omfattning än i alla andra städer.

– Vattenkvaliteten i Matosinhos

62. Portugal har därutöver gjort gällande att den låggradiga rening av avloppsvatten som äger rum medför en minskning av den kemiska och biokemiska syreförbrukningen med i genomsnitt 42–43 procent, vilket är mer än dubbelt så mycket än vad som krävs enligt avloppsvattendirektivet, nämligen 20 procent.⁴¹ Dessutom släpps det avloppsvatten som härrör från tätorten Matosinhos och

34 — Dom kommissionen/Irland (C-279/11, EU:C:2012:834, punkt 72) och dom kommissionen/Belgien (C-533/11, EU:C:2013:659, punkt 56).

35 — Punkterna 21 och 23 i svaromålet.

36 — Punkt 25 i svaromålet.

37 — Punkt 71 i svaromålet.

38 — Punkterna 27 och 32 i svaromålet.

39 — Punkt 29 i svaromålet.

40 — Punkt 21 och bilaga C 2 i repliken.

41 — Punkt 23 i svaromålet.

som undergått en låggradig rening med hjälp av en undervattensledning ut i havet mer än två kilometer från kusten, varför kvaliteten på kustvattnet inte påverkas.⁴² Portugal har vidare hänvisat till regelbundna analyser som genomförts av badvattnet i Matosinhos som bekräftar dess utmärkta kvalitet.⁴³ Mot bakgrund av vad som anförts ovan finns det ingen anledning att anta att det föreligger en fara för de boendes hälsa eller turistsektorn.⁴⁴ En mer långtgående rening av avloppsvattnet från tätbebyggelsen har tvärtom objektivt ingen avsevärd betydelse för miljön.⁴⁵

63. Vad gäller minskningen av den kemiska och biokemiska syreförbrukningen, till vilken Portugal har hänvisat, motsvarar en minskning på 20 procent de krav som uppställs i avloppsvattendirektivet gällande *låggradig rening* av avloppsvatten. För *sekundär rening* anges i direktivet däremot en minskning av den kemiska syreförbrukningen med åtminstone 75 procent och av den biokemiska syreförbrukningen med 70–90 procent som vägledande mål. Dessa mål har ännu inte uppnåtts.

64. Därutöver framgår visserligen av de uppgifter som Portugal lämnat att kvaliteten på badvattnet på de flesta stränderna i Matosinhos klassificeras som "utmärkt." Vattenkvaliteten vid stranden "Azul-Conchina", där avloppsvatten som undergått låggradig rening enligt obestridda uppgifter från kommissionen släpps ut i havet, har emellertid enbart bedömts vara "tillräcklig", och vattenkvaliteten vid stranden "Matosinhos", som ligger närmast stadsområdet Matosinhos, har enbart bedömts vara "god". Dessa stränder är därmed visserligen fortfarande användbara i den mening som avses i direktiv 2006/7/EG om badvattenkvaliteten,⁴⁶ men det förhållandet att kvaliteten inte är utmärkt tyder på att den otillräckliga reningen av avloppsvatten påverkar vattenkvaliteten. Direkt vid utloppet torde inverkan till och med vara betydligt större.

65. I den mån Portugal, som motivering för att vattenkvaliteten på de båda badorterna har minskat, enbart har hänvisat till kortvariga extraordinära omständigheter som inte har något samband med reningsverkets drift, förefaller detta vara föga övertygande. De klassificeringar som gjorts avseende ovannämnda strandområden gäller nämligen ända sedan år 2012. Jag instämmer följaktligen i kommissionens uppfattning att det uppenbarligen finns möjlighet till förbättring. En sekundär rening av avloppsvattnet kan bidra till en sådan förbättring.

66. Det kan således antas att underlåtelsen att följa domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) visserligen inte leder till allvarliga skador på miljön, men att miljön och framför allt stränderna vid Matosinhos fortfarande påverkas.

– Ytterligare försvårande respektive förmildrande omständigheter

67. Därutöver kan den omständigheten att domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292), enligt den tidsplan som Portugal lämnat, först kan förväntas ha genomförts fullt ut år 2019 anses som en försvårande omständighet. Det rör sig således om en försening på nästan 20 år, eftersom skyldigheten i fråga, att låta avloppsvatten från tätbebyggelse som härrör från tätorten Matosinhos genomgå en sekundär rening, skulle ha fullgjorts senast den 31 december 2000. Av rättspraxis framgår att en överträdelse i form av ett åsidosättande av unionsrätten är mer betydande om det pågår länge,⁴⁷ fastän denna omständighet redan beaktas vid beräkningen av koefficienten för varaktighet.

42 — Punkt 33 i svaromålet.

43 — Punkt 28 i dupliken och punkterna 33 och 34 i svaromålet.

44 — Punkt 34 i svaromålet.

45 — Punkt 27 i dupliken.

46 — Europaparlamentets och rådets direktiv av den 15 februari 2006 om förvaltning av badvattenkvaliteten och om upphävande av direktiv 76/160/EEG (EUT L 64, 2006, s. 37).

47 — Dom kommissionen/Irland (C-374/11, EU:C:2012:827, punkt 38).

68. Dock ska även Portugals framsteg vid genomförandet av avloppsvattendirektivet beaktas, vilket även kommissionen har medgett.⁴⁸

69. Det återstår endast att rätta till situationen i en enda tätort så att den överensstämmer med domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292). Detta är betydligt mindre än det antal tätorter som ursprungligen omfattades av denna dom, nämligen 22. Uttryckt i personekvivalenter måste situationen jämfört med ursprungligen 3 243 600 personekvivalenter enbart bringas i överensstämmelse med direktivet för 287 000 personekvivalenter. Detta motsvarar en genomförandegrad som överstiger 90 procent. Portugal har således i avsevärd omfattning minskat den mer omfattande inverkan på människors hälsa och miljö som den överträdelse som konstaterades i domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) innebar.

70. Mot bakgrund av vad som anförts ovan ska därför en koefficient för svårighetsgrad på 1,5 tillämpas.

iv) Slutsats i denna del

71. En beräkning på grundval av ett grundbelopp som uppgår till 670 euro per dag multiplicerat med en koefficient för svårighetsgrad på 1,5, en koefficient för varaktighet på 3 och en faktor "n" på 3,35 leder till ett vite på 10 100,25 euro per dag. Det verkar lämpligt att avrunda detta belopp till 10 000 euro.

c) Möjlighet till en gradvis minskning av vitesbeloppet

72. Kommissionen har föreslagit att Portugals framsteg vid genomförandet av domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) ska beaktas vid fastställandet av vitesbeloppet på så sätt att vitesbeloppet ska minskas i förhållande till antalet personekvivalenter för vilka situationen bringas i överensstämmelse med direktivet.

73. Även Portugal har föreslagit att ett minskande vite ska åläggas. Portugal har emellertid påpekat att den påstådda överträdelsen när det gäller tätorten Matosinhos begränsar sig till att möjliggöra sekundär rening av avloppsvatten från tätbebyggelse. Av det skälet måste framstegen vad gäller motsvarande byggarbeten vara avgörande för den gradvisa minskningen av vitet.⁴⁹ Portugal anser att det i förevarande fall varken är genomförbart eller möjligt att gå till väga på så sätt som anges i kommissionens förslag, eftersom avloppsvatten från tätbebyggelse kommer att kunna undergå en sekundär rening först efter det att byggarbetena har avslutats. Av denna anledning är en successiv minskning av berörda personekvivalenter inte möjlig.⁵⁰

48 — Dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 58).

49 — Punkt 47 i svaromålet.

50 — Punkterna 41 och 42 i dupliken.

74. Av domstolens rättspraxis framgår att det för att säkerställa att en dom följs fullt ut är nödvändigt att utkräva i princip hela vitet tills medlemsstaten har vidtagit samtliga nödvändiga åtgärder för att bringa fördragsbrottet att upphöra. I vissa särskilda fall är det emellertid tänkbart att tillämpa en påföljd som innebär att medlemsstatens eventuella framsteg för att uppfylla sina skyldigheter beaktas.⁵¹ Detta är förenligt med proportionalitetsprincipen, eftersom ett vite som gäller fullt ut utan hänsyn till de framsteg som görs vid genomförandet av den första domen inte längre är lämpligt och inte heller står i proportion till den fastställda överträdelsen.⁵²

75. Domstolen har med ett liknande resonemang redan ålagt minskande vite i flera mål. Dessa mål rörde kvaliteten på badvatten i ett stort antal fall,⁵³ återkrav av statligt stöd i ett stort antal fall inom ramen för nationella stödordningar⁵⁴ eller avslutande och sanering av olagliga avfallsdeponier.⁵⁵ Domstolen gick även till väga på det sättet i två mål som strukturellt motsvarar förevarande mål, eftersom det likaså var fråga om lågradig eller sekundär rening av avloppsvatten från tätbebyggelse.⁵⁶

76. Till skillnad från vad Portugal har påstått ska de framsteg som görs vad gäller uppbyggnaden av anläggningen för sekundär rening för Matosinhos inte beaktas vid den stegvisa minskningen av vitet. Det är nämligen först när det kan säkerställas att situationen för ytterligare personekvivalenter faktiskt har bringats i överensstämmelse med direktivet som man kan tala om ett fortsatt genomförande av domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) och ett iakttagande av bestämmelserna i artikel 4 i avloppsvattendirektivet. Enbart den omständigheten att framsteg gjorts vad gäller byggarbetena, hur stora de än är, medför däremot ingen minskning av de negativa konsekvenserna för miljön. En sådan minskning kan först förväntas efter det att anläggningen för sekundär rening tagits i bruk. Såsom domstolen redan slagit fast med avseende på Belgien och Grekland kan därför enbart en minskning av den andel personekvivalenter för vilka situationen inte har bringats i överensstämmelse med direktivet vara avgörande för en minskning av vitet.⁵⁷ Med avseende på Luxemburg, där två anläggningar fortfarande höll på att byggas, beslutade domstolen till och med att neka varje minskning av vitet innan de båda anläggningarna hade färdigställts.⁵⁸ Att bevilja Portugal en minskning av vitet blott på grund av de framsteg som gjorts vad gäller byggarbetet skulle innebära att Portugal skulle ges en mer förmånlig behandling än de andra medlemsstaterna.

77. Eftersom Portugal själv har anfört att en succesiv ökning av andelen personekvivalenter för vilka situationen har bringats i överensstämmelse med direktivet och därmed en minskning av de negativa konsekvenserna för miljön inte är möjlig vad beträffar tätorten Matosinhos, ska således ett fast vite åläggas.

d) Slutsats i denna del

78. Följaktligen ska Republiken Portugal förpliktas att till Europeiska kommissionen på kontot ”Europeiska unionens egna medel”, fram till dess att domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) har följts i sin helhet, betala ett dagligt vite om 10 000 euro.

51 — Dom kommissionen/Grekland (C-378/13, EU:C:2014:2405, punkt 60), dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407, punkt 106) och dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 62). Se även, för ett liknande resonemang, dom kommissionen/Spanien, (C-278/01, EU:C:2003:635, punkterna 43–51), dom kommissionen/Italien (C-496/09, EU:C:2011:740, punkterna 47–55) och dom kommissionen/Belgien (C-533/11, EU:C:2013:659, punkterna 73 och 74).

52 — Dom kommissionen/Spanien (C-278/01, EU:C:2003:635, punkterna 48 och 49) och dom kommissionen/Italien (C-496/09, EU:C:2011:740, punkt 49).

53 — Dom kommissionen/Spanien (C-278/01, EU:C:2003:635).

54 — Dom kommissionen/Italien (C-496/09, EU:C:2011:740).

55 — Dom kommissionen/Grekland (C-378/13, EU:C:2014:2405) och dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407).

56 — Dom kommissionen/Belgien (C-533/11, EU:C:2013:659) och dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684).

57 — Dom kommissionen/Belgien (C-533/11, EU:C:2013:659, punkt 73) och dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 66).

58 — Dom kommissionen/Luxemburg (C-576/11, EU:C:2013:773).

2. Schablonbelopp

79. Enligt fast praxis kan domstolen utöver vite även ålägga ett schablonbelopp.⁵⁹ Ett föreläggande av schablonbelopp måste, i varje enskilt fall, grunda sig på samtliga relevanta omständigheter avseende såväl det fastställda fördragsbrottets särdrag som den attityd som intas av den medlemsstat mot vilken ett förfarande har inletts med stöd av artikel 260 FEUF. Domstolen tillerkänns enligt denna bestämmelse ett stort utrymme för skönmässig bedömning för att avgöra om en sådan sanktion ska föreläggas eller ej.⁶⁰

80. Kommissionen har föreslagit att beräkningen av schablonbeloppet ska utgå från det fasta grundbeloppet på 220 euro per dag. Detta belopp bör multipliceras med den koefficient för svårhetsgrad och den faktorn ”n” som till sin storlek motsvarar de värden som har föreslagits för beräkningen av vitet, samt med det antal dagar som har gått sedan den första domen avkunnades.

81. Om dessa uppgifter aktualiseras i överensstämmelse med mitt förslag beträffandet det vite som Portugal ska förpliktas att erlagga, nämligen genom att lägga grundbeloppet på 220 euro, faktorn ”n” på 3.35 och koefficienten för svårhetsgrad på 1,5 till grund,⁶¹ så blir resultatet ett grundbelopp på 1 105,50 euro. Baserat på meddelandet av detta förslag till avgörande, 2 485 dagar efter avkunnandet av domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292), medför detta ett schablonbelopp på 2 747 167,50 euro. Om domen meddelas ungefär tre månader efter förslaget till avgörande skulle det i enlighet med detta vara tänkbart att ålägga ett schablonbelopp på 2 846 662,50 euro.

82. Det ska emellertid underökas närmare huruvida detta belopp är rimligt.

83. En försvårande omständighet är att situationen i tätorten Vila Real de Santo António numera visserligen har bringats i överensstämmelse med direktivet, men att ett fördragsbrott även kan konstateras med avseende på denna tätort inom ramen för förevarande mål.⁶²

84. Därutöver ska i detta sammanhang enligt rättspraxis den attityd som den berörda medlemsstaten intar beaktas vid beräkningen av schablonbeloppet.⁶³

85. Det ska i detta sammanhang beaktas att kommissionen har kritiserat Portugal för att den på ett allvarligt sätt har underlåtit att beakta de tidsplaner som den själv lämnat in.⁶⁴

86. Däremot har Portugal som förmildrande omständighet anfört det bestående samarbetet mellan dess myndigheter och kommissionen och de detaljerade uppgifter som dess myndigheter överlämnat till kommissionen.

87. Vid beräkningen av schablonbeloppet ska eventuella brister i medlemsstatens samarbete med kommissionen beaktas.⁶⁵ Såsom framgår av handlingarna i målet förekom frekventa kontakter mellan kommissionen och de portugisiska myndigheterna till följd av domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292). Kommissionen har inte heller kritiserat Portugals svar som sådana. Kommissionen har emellertid rätt i att Portugal vid flera tillfällen har underlåtit att iaktta sina egna tidsplaner. Det

59 — Dom kommissionen/Grekland (C-369/07, EU:C:2009:428, punkt 143), dom kommissionen/Spanien (C-610/10, EU:C:2012:781, punkt 140), dom kommissionen/Grekland (C-378/13, EU:C:2014:2405, punkt 71), dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407, punkt 113) och dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 72).

60 — Dom kommissionen/Belgien (C-533/11, EU:C:2013:659, punkterna 50 och 51), dom kommissionen/Grekland (C-378/13, EU:C:2014:2405, punkt 73), dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407, punkt 114) och dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 73).

61 — Punkt 70 i detta förslag till avgörande.

62 — Se punkterna 17 och 19 i detta förslag till avgörande.

63 — Se hänvisningarna i fotnot 60.

64 — Punkt 45 i ansökan.

65 — Dom kommissionen/Grekland (C-407/09, EU:C:2011:196, punkt 33).

har tillkännagetts att reningsverket för Matosinhos skulle färdigställas i december 2011,⁶⁶ april 2013,⁶⁷ december 2013⁶⁸ och slutligen 2017.⁶⁹ Enligt den senaste tidsplanen som Portugal ingett ska reningsverket numera först tas i drift under andra halvåret 2019.⁷⁰ På motsvarande sätt tillkännagavs att situationen i tätorten Vila Real de Santo António skulle bringas i överensstämmelse med direktivet före slutet av år 2010. I själva verket fördröjdes detta till år 2015.

88. Kommissionen har därutöver hänvisat till det stora antalet mål om fördragsbrott mot Portugal som även resulterade i domar från domstolen beträffande rening av avloppsvatten från tätbebyggelse. Detta visar att det föreligger ett upprepat rättsstridigt beteende, och detta i en sektor där följdverkningarna för folkhälsan och miljön blir särskilt stora.⁷¹

89. Av domstolens rättspraxis framgår att det faktum att en medlemsstat har gjort sig skyldig till upprepade överträdelser på ett bestämt område kan tyda på att det krävs en åtgärd med avskräckande effekt, såsom föreläggande av ett schablonbelopp, för att på ett effektivt sätt förhindra att liknande överträdelser av unionsrätten upprepas i framtiden.⁷² Portugal har i själva verket utöver i domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) redan dömts i ytterligare fyra mål av det skälet av den inte uppfyllt sina skyldigheter enligt avloppsvattendirektivet.⁷³

90. Mot denna bakgrund föreslår jag att Republiken Portugal ska åläggas ett schablonbelopp på tre miljoner euro.

V – Rättegångskostnader

91. Enligt artikel 138.1 i rättegångsreglerna ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats.

92. Kommissionen har yrkat en fällande dom mot Portugal och fördragsbrottet ska fastställas. Enligt rättspraxis räcker denna omständighet för att förplikta Portugal att ersätta rättegångskostnaderna,⁷⁴ trots att kommissionen har tappat målet i den del som kommissionen yrkat att ett högre vites- och schablonbelopp ska åläggas.

VI – Förslag till avgörande

93. Mot denna bakgrund föreslår jag att domstolen ska meddela följande:

1) Republiken Portugal har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 260.1 FEUF genom att inte före den 21 april 2014, då den av Europeiska kommissionen fastställda fristen löpte ut, ha vidtagit nödvändiga åtgärder för att följa domen kommissionen/Portugal (C-530/07, EU:C:2009:292).

66 — Skrivelse av den 16 februari 2010, bilaga A 4 till ansökan.

67 — Skrivelse av den 6 oktober 2010, bilaga A 5 till ansökan.

68 — Skrivelse av den 12 december 2011, bilaga A 7 till ansökan.

69 — Skrivelse av den 23 april 2014, bilaga A 11 till ansökan.

70 — Punkt 32 och bilaga D 2 i dupliken.

71 — Punkt 50 i ansökan.

72 — Dom kommissionen/Frankrike (C-121/07, EU:C:2008:695, punkt 69), dom kommissionen/Italien (C-496/09, EU:C:2011:740, punkt 90), dom kommissionen/Spanien (C-184/11, EU:C:2014:316, punkt 78) och dom kommissionen/Irland (C-279/11, EU:C:2012:834, punkt 70).

73 — Dom kommissionen/Portugal (C-233/07, EU:C:2008:271), dom kommissionen/Portugal (C-526/09, EU:C:2010:734), dom kommissionen/Portugal (C-220/10, EU:C:2011:558) och dom kommissionen/Portugal (C-398/14, EU:C:2016:61).

74 — Dom kommissionen/Grekland (C-378/13, EU:C:2014:2405, punkt 81), dom kommissionen/Italien (C-196/13, EU:C:2014:2407, punkt 122), dom kommissionen/Sverige (C-243/13, EU:C:2014:2413, punkt 68) och dom kommissionen/Grekland (C-167/14, EU:C:2015:684, punkt 81).

- 2) Republiken Portugal förpliktas att till Europeiska kommissionen på kontot ”Europeiska unionens egna medel” betala ett dagligt vite på 10 000 euro fram till dess att domen kommissionen/Portugal (EU:C:2009:292) har följts i sin helhet.
- 3) Republiken Portugal föreläggs att till Europeiska kommissionen, på kontot ”Europeiska unionens egna medel” betala ett schablonbelopp om 3 miljoner euro.
- 4) Republiken Portugal ska ersätta rättegångskostnaderna.